

NOANIQLIK SHAROITIDA BOSHQARUV QARORLARINI ISHLAB CHIQUISH VA TANLASH

Tursunov Farxod Umirzakovich

SamISI, "Menejment" kafedrası mudiri, i.f.n., dotsent

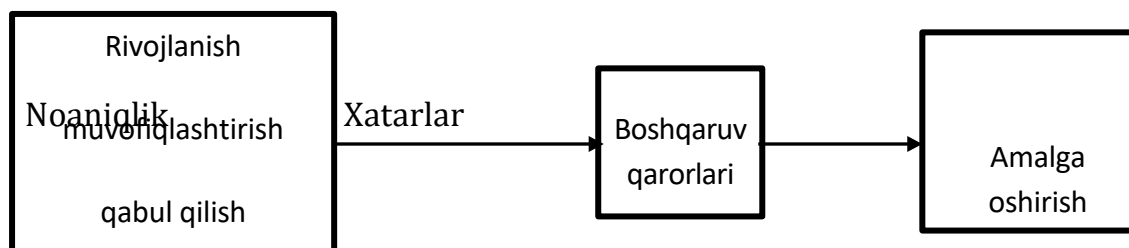
Annotatsiya: Maqolada tashqi muhitni tahlil qilish va uning muqobil boshqaruv yechimlarini ishlab chiqish va amalga oshirishga ta'siri o'rganilgan. Noaniqlikni kamaytirish uchun ma'lumot bilan ishlaydigan mutaxassisning vazifalari quyidagilardan iborat: axborot izlash, qimmatli ma'lumotlarni dezinformatsiyadan ajratish, axborot xususiyatlarini baholash, yechimni ishlab chiqish obyektining hozirgi holatini tahlil qilishga yordam beradigan ma'lumotlarning eng muhim qismini ajratish. Kerakli ma'lumotlarni topish va ajratish muhim tarkibiy qism sifatida tegishli texnologiyalar, moliyaviy resurslar va professionallikni talab qiladi. Axborot, bu holda, hajmi, ishonchnomasi, qiymati va to'yinganligi bilan baholanadi.

Kalit so'zlar: Boshqaruv qarorlarini qabul qilish, menejer, noaniqlik, xatar, axborotlarni qayta ishlash.

Noaniqlik axborotni qayta ishlashning barcha bosqichlarida uning parametrlarida namoyon bo'ladi. Noaniqlikni o'lchash qiyin, odatda sifat jihatidan ko'proq yoki kamroq baholanadi (masalan, ma'lumotlarning noaniqligi 30%). Noaniqlik xavflarning paydo bo'lishining asosiy sababidir. Shuning uchun yo'qotish xavfini keltirib chiqaradigan noaniqliklar miqdorini kamaytirish menejerlar uchun ham, mutaxassislar uchun ham muhim vazifadir. Agar bir-biridan keyin bir nechta qarorlar mavjud bo'lsa, unda oldingi qarorlarning xatarlari keyingi qarorlar uchun noaniqlikka aylanadi.

Noaniqlik hodisa va jarayon sifatida qaraladi. Hodisa sifatida noaniqlik-bu loyqa va turli xil vaziyatlar to'plami, bir-birini istisno qiladigan yoki yetarli bo'lmagan ma'lumotlar. Hodisalar insonning irodasiga, ongiga qaramay paydo bo'lishi va rejalashtirilgan voqealar yo'nalishini o'zgartirishi mumkin bo'lgan vaziyatlarni o'z ichiga oladi (masalan, tabiiy ofatlar: toshqinlar yangi binoning poydevorini o'rnatishga olib keldi va shuning uchun obyektни yerta yetkazib berish kechiktirilishi kerak edi).

Noaniqliklar va xatarlar o'rtasidagi munosabatlar. Noaniqlik odatda yechimlarni ishlab chiqish bilan bog'liq va xavf ularni amalga oshirish bilan bog'liq, ya'ni natijalar (1-rasm).

1-rasm. Noaniqlik va xavf o'rtasidagi bog'liqlik [27]

Xavf sharoitida qabul qilingan qarorlarga natijalari aniq bo'lmagan qarorlar kiradi, ammo har bir mumkin bo'lgan natijaning yehtimoli aniqlanishi mumkin. Yehtimollik 0 dan 1 gacha bo'lgan oraliqda aniqlanadi va ma'lum bir hodisaning yehtimoli darajasini ifodalaydi. Barcha alternatalarning yehtimolliklari yig'indisi bittaga teng bo'lishi kerak.

Noaniqlikning uchta darajasini ajratish mumkin:

- boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish tartib-qoidalariga ta'sir qilmaydigan past;
- boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish uchun mavjud protseduralarni ko'rib chiqishni talab qiladigan vosita;
- yuqori, boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish uchun yangi tartiblarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Noaniqliklar quyidagi sabablarga ko'ra yuzaga keladi:

- to'liq, ishonchli ma'lumotlarning yetishmasligi;
- axborotni qayta ishlashning murakkabligi;
- tashqi boshqaruv organlari tomonidan zarur ma'lumotlarni monopollashtirish.

Haqiqiy amaliyotda noaniqlik bir butun sifatida ko'rib chiqiladi. Noaniqliklar ikki guruhga bo'linadi: obyektiv va subyektiv. Obyektiv bo'lganlar yechimni ishlab chiqadigan menejer yoki mutaxassisga bog'liq yemas, noaniqlik manbai esa tashkilotdan tashqarida. Subyektiv noaniqliklar professional xatolar va kamchiliklar tufayli yuzaga keladi. Noaniqlik manbalari tashkilot ichida. Mutaxassis subyektiv noaniqliklarni qanday kamaytirishni o'rganishi kerak.

Jarayon sifatida noaniqlik-bu noto'g'ri qarorlar qabul qiladigan qobiliyasiz xodimning faoliyati deb qabul qilinadi. Qaror aniqlik sharoitida qabul qilinadi, bunda bosh ma'lum bir vaziyatda mumkin bo'lgan har bir muqobil yechimning natijasini aniq aniqlay oladi. Aniqlik nuqtai nazaridan nisbatan kam tashkiliy yoki shaxsiy qarorlar qabul qilinadi. Biroq, ular hali ham sodir bo'ladi. Bundan tashqari, murakkab keng ko'lamli yechimlarning elementlarini aniqlangan deb hisoblash mumkin. Qaror qabul qilishda aniqlik darajasi tashqi muhitga bog'liq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rakhmatov B.B. Ekonomicheskaya effektivnost snizheniya materialoyomkosti produktsii (na primere KPB Uzbekistana), dis. ... candy. economy Nauk: 08.00.05.— Moscow, 1990.—120 p.

2. B.B. Rakhmatov Material consumption as an important factor in the management of the regional economy, International Journal of Engineering Mathematics: Theory and Application (Online) 1687-6156 <http://iejemta.com/> VOLUME 5 ISSUE 1,100-112

3. Rakhmatov B.B. RESOURCE SAVING AS A MULTIPLE PROBLEM, International journal of trends in business administration ISSN: 2349-4212 2023 ear Volume 13 issue 1 Universal impact factor 7.828,3-10
4. Odilovich O. A., Umirzokovich T. F., Turdibaevich K. R. Increasing the Efficiency of Higher Education Personnel Training Management in Uzbekistan //Annals of the Romanian Society for Cell Biology. – 2021. – С. 9251-9264.
5. Rakhmatov B. B. MATERIAL CONSUMPTION AS AN IMPORTANT FACTOR IN THE MANAGEMENT OF THE REGIONAL ECONOMY //International Journal of Engineering Mathematics (Online). – 2023. – Т. 5. – №. 1.
6. Рахматов Б. Б. ЎЗБЕКИСТОНДА ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР АСОСИДА КЛАСТЕРЛАШТИРИШНИНГ ЙЎНАЛИШЛАРИ //INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. – 2023. – Т. 3. – №. 28. – С. 150-153.
7. Rakhmatov B. B. METHODOLOGICAL APPROACHES TO POVERTY AND ITS ANALYSIS //British View. – 2022. – Т. 7. – №. 2.
8. Anvarjon F., Bo'riboevich R. B. O'ZBEKISTON SHAROITIDA AGROTURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA HORIJIIY INVESTITSIYALARNING ROLI //ZAMONAVIIY TA'LIM: MUAMMO VA YECHIMLARI. – 2022. – Т. 1. – С. 109-110.
9. Rakhmatov B. B. et al. Improving Investment Services in the Digital Economy //JournalNX. – С. 117-120. 24. Rakhmatov B. B. et al. Investment in the Territorial Economy is an Important Condition for Providing Public Employment //JournalNX. – С. 112-116.
10. Tangirov A.E. The essence of enterprise management and its organization in the conditions of economic modernization. International Journal of Economy and Innovation | Volume: 46 | 2024 <https://gospodarkainnowacje.pl>
11. Ugli K. B. K. Analysis of Investment Activity of Insurers Operating in the Insurance Market //EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY. – 2023. – Т. 3. – №. 5. – С. 77-84.
12. Karshievna U. D., Khujakulovich K. B. ASSESSMENT OF THE SYNERGY EFFECT IN TOURISM //The American Journal of Management and Economics Innovations. – 2022. – Т. 4. – №. 02. – С. 19-25.
13. Qilichov B. X. et al. Development of the Insurance Market in the Conditions of Innovative Economy //Academic Journal of Digital Economics and Stability.
14. Тангиров А. Э. ЧЎЛ-ЯЙЛОВ ЧОРВАЧИЛИГИДА КЛАСТЕР БОШҚАРУВ ТЕХНОЛОГИЯСИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //Academic research in educational sciences. – 2022. – №. Conference. – С. 336-341.
15. Tangirov A. ABDURAHMAN JAMI. WHY" BAHORISTAN"? //Science and innovation. – 2022. – Т. 1. – №. B7. – С. 524-526.
16. Egamovich T. A. DISPARITATION OF PRICES AND ITS SOLUTION //International journal of trends in business administration. – 2022. – Т. 12. – №. 1.
17. UGLI K. B. K. ANALYSIS OF INSURANCE ORGANIZATIONS BY INSURANCE CLASSES //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – Т. 46. – С. 181-197.

18. UGLI K. B. K. ANALYSIS OF INSURANCE ORGANIZATIONS BY INSURANCE CLASSES //Gospodarka i Innowacje. – 2024. – Т. 46. – С. 181-197.
19. Абдуманнонов Б. М. ИННОВАЦИОННОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В МОДЕРНИЗАЦИИ БАЗОВЫХ ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 1. – №. 11. – С. 35-38.
20. Maxsudovich A. B. YER MUNOSABATLARI SOHASIDA KORRUPTION HOLATLARNI BARTARAF ETISH YO 'LLARI //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 1. – С. 119-124.
21. Maxsudovich A. B. RESPUBLIKAMIZDA KADRLAR TAYYORLASH BORASIDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN STRATEGIYA //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – С. 125-128.
22. Maxsudovich A. B. RESPUBLIKAMIZ QURILISH TARMOG'IDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH TIZIMINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 90-95.
23. Maxsudovich A. B., Sheraliyevich Y. S. MASOFADAN BANK XIZMATLARI KO 'RSATISH MASALALARI //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 8. – С. 11-15.
24. Maxsudovich A. B. QURILISH TASHKIOTLARINING INSON RESURSLARINI BOQSHARISH SALOHİYATINI OSHIRISH //Journal of marketing, business and management. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – С. 135-141.
25. Абдуллаев А., Абдуманнонов Б. ФОРМИРОВАНИЕ МОТИВАЦИОННОГО МЕХАНИЗМА УПРАВЛЕНИЯ ПЕРСОНАЛОМ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ //Межконф. – 2022.
26. Maxsud A., Maxsudovich A. B., Xamzayevich A. A. QURILISH TASHKIOTLARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISH STRATEGIYASI //Journal of marketing, business and management. – 2023. – Т. 2. – №. 1. – С. 45-52.